

Organizácia zdravotníctva

(Prvá časť)

Organizácia zdravotníctva

- 1. Vývoj starostlivosti o zdravie**
- 2. Spoločenská stratégia ochrany a podpory zdravia**
- 3. Štátna zdravotná správa**
- 4. Systém zdravotnej starostlivosti**
- 5. Zdravotnícke zariadenia**

Starostlivosť o zdravie pred naším letopočtom

- lekárske kompendium z Nippuru (*Ebersov papyrus, Smithov papyrus*)
- Chammurapiho zákonník

Antická medicína

- Hippokrates
- Polybos – humorálna fyziológia
- Galenos – koncepcia humorálnej patológie
- Rimanovia – valetudinária, xenodochia

Medicína v stredoveku

- **Benedikt** – „kláštorové lekárstvo“ (*Lorská kniha liekov*)
- **pápež Štefan II.** – hospitalia, infirmaria
- **abatiša Hildegarda z Bingenu**
- **Rhazes, Avicena** (*kánon lekárstva*)
- **prvé univerzity v 12. stor.** – scholastika
- **zdravotný poriadok**
- **špitály zriaďované mestom**

Medicína v období renesancie

- **objavenie kníhtlače**
- **rozvoj alchýmie a farmácie**
(Paracelsus – iatrochémia, chemiatria)
- **dôkladné skúmanie tela - pokrok v anatómii**
(Leonardo da Vinci, Andreas Vesalius, Realdo Colombo, Bartolomeo Eustachi)

Medicína v 17. storočí

- **iatromechanika**
 - *William Harvey*
 - *Santorio Santorio*
 - *Marcello Malpighi*
 - *Thomas Sydenham*

Medicína v 18. storočí

Zmeny v organizácii zdravotníckej starostlivosti

- **náuka o verejnom zdravotníctve** (*Johan P. Frank*)
- **starostlivosť o duševne chorých** (*Philippe Pinel*)
- **vedný odbor chirurgia**
- **pôrodnické oddelenie** (*Francois Mauriceau*)
- **pracovné lekárstvo** (*Bernardino Ramazzini*)
- **meranie krvného tlaku** (*Stephen Hales*)
- **lietajúce lazarety** (*Dominique-Jean Larrrey*)
- **očkovanie** (*Edward Jenner, Ján Adam Raymann*)

Medicína v 19. storočí

1. polovica 19. storočia

- **perkusia a auskultácia** (*Leopold Auenbrugger, Gaspar Leurent Bayle, Laennec*)
- **Parkinsonova choroba** (*James Parkins*)
- **liečba studenou vodou** (*Vincenz Priessnitz*)
- **základy bunkovej teórie** (*Ján Evangelista Purkyně, Theodor Schwann*)
- **prototyp inkubátora** (*Johann Georg Ruehl*)
- **inhalačná éterová narkóza** (*William Morton*)
- **povinná dezinfekcia rúk** (*Ignác Filip Semmelweis*)

Medicína v 19. storočí

2. polovica 19. storočia

- zmena postavenia chirurgie
- škola pre zdravotné sestry (*Florence Nightingalova*)
- základy bunkovej patológie (*Rudolf Virchow*)
- Červený kríž (*Henry Dunant*)
- učenie o dedičnosti (*Gregor Mendel*)
- bakteriológia, očkovacie látky (*Louis Pasteur*)
- princíp antiseptického postupu (*Jeseph Lister*)
- objavenie bacila TBC (*Róbert Koch*)
- základy modernej imunológie (*Emil Behring, Šibasaburó Kitaso*)
- liečenie pomocou žiarenia (*Wilhelm Conrad Röntgen*)
- vznik farmaceutického priemyslu

Medicína v 20. storočí

Dôležité objavy a osobnosti v 1. polovici 20. storočia

- **krvné skupiny** (*Karl Landsteiner, Jan Jánsky*)
- **anafylaktický šok** (*Charles Richet*), **alergia** (*Clemens Pirquet*)
- **prevodový systém srdca** (*Ludwig Aschoff*),
záznam činnosti srdca (*Willem Einthoven*),
katetrizačné vyšetrenie srdca (*Werner Forssmann*)
- **aktívna imunizácia** (*Albert Almet, Camille Guérin*),
prostriedok proti pôvodcovi syfilisu arzén (*Paul Ehrlich*)
- **éra antibiotík**
(*Alexander Fleming, Gerhard Domagk, Selman Abraham Waksman*)
- **génová teória dedičných chorôb** (*Thomas Morgan*)
- **objavy hormónov** (*Frederick Banting, Charles Best*)

Medicína v 20. storočí

Dôležité objavy a osobnosti v 2. polovici 20. storočia

- **rozvoj zobrazovacích metód:**
 - *sonografia (Ian Donald)*
 - *počítačová tomografia (G. H. Hounsfield)*
 - *nukleárna magnetická rezonancia (Paul Ch. Lauterbur)*
- **imunológia:**
 - *histokompatibilný systém (J. Dusset)*
 - *interferón (A. Isaacs, J. Lindemann)*
 - *význam týmusu (J. Miller)*
 - *štruktúra protilátok (G. M. Edelman),
monoklonové protilátky (G. J. Kohler, C. Milstein)*
 - *imunizačný program (J. E. Salk, A. B. Sabin)*

Medicína v 20. storočí

Dôležité objavy a osobnosti v 2. polovici 20. storočia

- **genetika:**

- **štruktúra DNA** (F. H. Crick, J. D. Watson)
- **normálny počet chromozómov**
(J. H. Tjio, A. Levan, J. Lejeune, M. Gautier, R. Turpin)
- **regulačné gény** (F. Jacob, A. Lwoff, J. L. Monod)
- **genetický kód**
(R. W. Holley, H. G. Khoran, M. W. Nirenberg)
- **génové inžinierstvo - hromadná výroba hormónov, napr. inzulínu** (Keiči Itakura)
- **transplantácia cudzieho génu cicavcom** (R. D. Palmiter, R. M. Evans) **klonovanie** (Campbell)

Medicína v 20. storočí

Dôležité objavy a osobnosti v 2. polovici 20. storočia

- **syndróm získanej imunitnej nedostatočnosti AIDS**
(*L. Montagnier, R. Gall*)
- **prionózy** (*S. B. Prusiner*)
- **závažný akútny respiračný syndróm SARS**
- **bioterorizmus**

Verejné zdravotníctvo

**veda a umenie chrániť a zlepšovať
zdravie, predchádzať chorobám,
predlžovať život a podporovať zdravie
cestou organizovaného úsilia
spoločnosti.**

Hlavné ciele verejného zdravotníctva

- zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov SR
- predĺžiť roky produktívneho kvalitného života bez chorôb a iných zdravotných obmedzení
- podporiť telesné a duševné zdravie a predchádzať chorobám, úrazom a invalidite

Špecifické ciele verejného zdravotníctva

- znížiť výskyt rizikových faktorov životného a pracovného prostredia
- znížiť výskyt rizikových faktorov, spôsobu života a práce
- pozitívne ovplyvňovať tvorbu životných a pracovných podmienok

Základné pojmy verejného zdravotníctva

- **zdravie**
- **ochrana zdravia**
- **životné podmienky**
- **pracovné podmienky**
- **zdravé životné a pracovné podmienky**
- **spôsob života**
- **faktory životného a pracovného prostredia škodlivé pre zdravie**
- **podpora zdravia**
- **prevencia**

Nešpecifická prevencia

*opatrenia zamerané na utváranie a ochranu
zdravých životných a pracovných podmienok*

Špecifická prevencia

*konkrétna ochrana pred určitou chorobou
alebo poruchou zdravia*

- **primárna**
- **sekundárna**
- **terciárna**

Začiatky verejného zdravotníctva

- **starovek: základy hygieny**
(Diokles z Karystu)
- **16. stor.: vplyv prostredia na zdravie**
(Paracelsus, Agricola)
- **17. stor: zdravie vs. zamestnanie**
(Bernardin Ramazzini)

Verejné zdravotníctvo u nás

Vývoj po 2. svetovej vojne

- oddelenie preventívnej časti medicíny od kuratívnej
 - *hlavný hygienik ČSSR*
(okresný hygienik, krajský hygienik)

Stav po roku 1989

- zásady reformy štruktúry, riadenia a financovania zdravotníctva SR
- Zdravie pre všetkých, Zdravie pre 21. storočie

Organizácia a riadenie verejného zdravotníctva v súčasnosti

- **Ministerstvo zdravotníctva SR**
 - ↳ • **Úrad verejného zdravotníctva SR**
 - ↳ • *36 regionálnych úradov verejného zdravotníctva*

Zdravotný stav obyvateľstva

- demografický vývoj
- pôrodnosť (natalita)
- dojčenská úmrtnosť
- prirodzený prírastok a stredná dĺžka života
- úmrtnosť

Enviromentálne zdravie

- pitná voda
- ovzdušie

Rizikové faktory zdravia

- **Charakteristika rizikových faktorov**
 - *Biologické faktory*
 - *Riziká z nesprávneho životného štýlu*
(*obezita, vysoký krvný tlak, fajčenie, alkohol, nesprávna reakcia na stres.....*)

Štátna zdravotná politika

- **Národný program podpory zdravia**

(základný cieľ – zlepšiť zdravie obyvateľov SR)

- **Štátna politika zdravia**

(Aktualizovaný Národný program podpory zdravia)

- **Akčný plán pre životné prostredie**

*7 priorít : zdravotná bezpečnosť potravín, pitná voda,
pracovné podmienky, bývanie, zdravotnícke
služby, mimovládne organizácie, informačný systém*

Programy odporúčané svetovou zdravotníckou organizáciou

- **Program CINDI** *(celoštátny integrovaný program intervencie proti infekčným chorobám)*
- **Program MONIKA** *monitorovanie trendov a determinantov chorôb obehovej sústavy v SR)*
- **Zdravé pracoviská** *(intervenčné programy proti zlým návykom životného štýlu)*
- **Školy podporujúce zdravie** *(cieľom je zlepšiť zdravotný stav učiteľov, žiakov a ich rodičov)*

Úlohy štátnej zdravotnej správy

- Ministerstvo zdravotníctva
- Samosprávny kraj
- Národná rada SR
- Výbor NR pre zdravotníctvo

Zo zákona vyplýva zásadná zodpovednosť štátu za utváranie podmienok na to, aby sa zdravotná starostlivosť poskytovala na odbornej úrovni, plynule, sústavne a aby bola dostupná (§3).

Úlohy ministerstva zdravotníctva

- Oblasť štátnej zdravotnej politiky
- Oblasť obrany štátu a integrovaný záchranný systém
- Oblasť medzinárodnej spolupráce a integrácie do EU
- Koordinácia poskytovania zdravotnej starostlivosti

Úlohy ministerstva zdravotníctva

- Oblasť zdravotnej starostlivosti
- Oblasť kontroly a posudzovania kvality
- Oblasť ochrany a podpory zdravia
- Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu
- Oblasť monitorovania zdravotného stavu obyvateľstva

Samosprávny kraj

Lekár a farmaceut samosprávneho kraja

Zriad'ovateľ (*stredné zdravotnícke školy, polikliniky, NsP II.typu, neziskové org.)*

**Povoľovanie poskytovania ZS
v neštátnom zariadení**

Úrad verejného zdravotníctva

- Vypracúva návrhy zásad a priorít štátnej zdravotnej politiky
- Riadi, usmerňuje a kontroluje výkon štátnej správy
- Riadi, usmerňuje a kontroluje výkon štátneho zdravotného dozoru
- Určuje preventívne opatrenia na ochranu zdravia
- Schvaľuje prevádzkové poriadky povinných subjektov

Úrad verejného zdravotníctva

- Odborne usmerňuje utváranie a zabezpečovanie zdravých životných podmienok
- Odborne usmerňuje ochranu zdravia pred ionizujúcim žiarením
- Odborne usmerňuje zabezpečenie zdravých pracovných podmienok
- Riadi a organizuje očkovanie
- Ustanovuje zásady monitorovania záťaže obyvateľstva

Úrad verejného zdravotníctva

- Ustanovuje zásady na predchádzanie vzniku a šírenia prenosných ochorení
- Určuje zásady zdravej výživy obyvateľstva
- Vedie centrálny register zdrojov ionizujúceho žiarenia
- Vydáva povolenie na použitie látok v kozmetických prípravkoch
- Spolupracuje s inými štátnymi orgánmi, orgánmi samosprávy a zdravotníckymi zariadeniami

Charakteristika systému zdravotnej starostlivosti

- riadiace organizácie
- poskytovatelia zdravotnej starostlivosti
- organizácie zabezpečujúce financovanie

Modely zdravotnej starostlivosti

- **Štátny model s centrálnym riadením a financovaním** (*charakteristické pre socialistické štáty*)
- **Liberálny model** (*štát má minimálnu úlohu, len vytvára podmienky*)

Financovanie zdravotnej starostlivosti

- **Financovanie z verejných zdrojov**
(na základe daní alebo verejného poistenia)
- **Financovanie zo súkromných zdrojov**
(realizuje sa na základe priamych platieb)

Druhy a formy zdravotnej starostlivosti

- **Ambulantná zdravotná starostlivosť**
*(základná ambulantná preventívna a liečebná
starostlivosť, lekárska služba prvej pomoci
a rýchla zdravotná pomoc)*
- **Ústavná zdravotná starostlivosť**
(poskytuje sa v lôžkových zariadeniach)
- **Lekárnická starostlivosť**
(zabezpečenie, príprava a výdaj liekov)

Charakteristické črty primárnej zdravotnej starostlivosti

Definícia SZO primárnej starostlivosti:

- **Priama dostupnosť** *(časová a geografická)*
- **Komplexná starostlivosť** *(zabezpečuje aj následnú sekundárnu starostlivosť organizačne)*
- **Kontinuálna starostlivosť** *(je zameraná na zabezpečenie starostlivosti od narodenia až po starobu jedným rodinným lekárom)*

Charakteristické črty sekundárnej zdravotnej starostlivosti

- Je to preventívna diagnostická a liečebná starostlivosť presahujúca rámec primárnej starostlivosti
- Poskytujú ju odborní lekári na základe odporúčania lekára primárnej či následnej starostlivosti
- Poskytuje sa v zariadeniach ústavnej a ambulantnej starostlivosti

Lekárnická starostlivosť

- **Nemocničná lekáreň** *je neoddeliteľnou súčasťou ústavného zdravotníckeho zariadenia*
- **Verejná výdajňa** - *na základe lekárskeho predpisu*
- *voľno predajné lieky*
- **Výdajňa zdravotníckych pomôcok**
zhotovenie a výdaj zdravotníckych pomôcok
- **Očná optika** *v súčasnosti nie je zdravotníckym zariadením a poskytuje služby súvisiace s optickými zdravotníckymi pomôckami*

Lekárska posudková činnosť

Je to interdisciplinárny špeciálny odbor, ktorý na základe komplexného poznania zdravotného stavu klienta

- *skúma, interpretuje a hodnotí vzťah zdravého a chorého jedinca k práci*
- *posudzuje narušenie zdravia z hľadiska znevýhodnenia zdravotne postihnutej osoby oproti zdravej osobe*

Lekárska revízna činnosť

Je to špeciálny medicínsky odbor,
ktorý na základe komplexného právneho
a ekonomického poznania posudzuje:

- *odbornú úroveň a kvalitu zdravotnej starostlivosti*
- *účelnosť, efektívnosť a hospodárnosť vynakladania finančných prostriedkov*
- *vykonáva povoľovaciu a schvaľovaciu činnosť*

Ošetrovateľstvo

Je to systém typických ošetrovateľských intervencií týkajúcich sa zdravia jednotlivca, rodiny a skupiny, ktoré im pomáhajú, aby boli schopní starať sa o svoje zdravie a pohodu. (SZO)

Jedinečnou úlohou sestry je asistovať chorému alebo zdravému jedincovi pri vykonávaní činností súvisiacich so zdravím, jeho navrátením alebo s pokojnou smrťou, ktoré by vykonával bez pomoci, keby mal potrebné schopnosti, vôľu a vedomosti. (Hendersonová)

História ošetrovateľstva

- **Najstaršie, neprofesionálne, laické ošetrovateľstvo – opatrovateľstvo**
- **Charitatívne ošetrovateľstvo**

Fabiola – prvý špitál

1. organizovaná skupina – augustínske sestry

Karlova univerzita v Prahe r.1348

Trnavská univerzita r.1635, kurzy pre pôrodné baby

- **Profesionálne ošetrovateľstvo**

Florence Nightingaleová (1820-1910)

Ošetrovateľská škola, Eliška Krasnohorská, Praha, 1847

Škola pre pôrodné baby na Slovensku, Ján Ambro 1872

Stredné zdravotnícke školy s maturitou po r.1948

Fakulta ošetrovateľstva a zdravotníckych štúdií r.2002

Súčasná ošetrovateľstvo

- Udržanie a podpora zdravia
- Navrátenie zdravia a rozvoj sebestačnosti
- Zmierňovanie utrpenia nevyyliečiteľne chorých
- Zabezpečenie dôstojného a pokojného umierania

Poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti

- Štátne a neštátne zdravotnícke zariadenia
- Nezávislá ošetrovateľská prax
- Ošetrovateľské agentúry
- Domy ošetrovateľskej starostlivosti

Sieť zdravotníckych zariadení

- **sieť zdravotníckych zariadení ambulantnej starostlivosti**
 - *optimálna sieť*
 - *minimálna sieť*
 - *sekundárna ambulantná zdravotná starostlivosť*
- **sieť zdravotníckych zariadení ústavnej starostlivosti**
- **aktualizácia optimálnej siete zdrav. zariadení vo väzbe na celkovú zmenu koncepcie poskytovania zdravotníckych služieb**

Sústava zdravotníckych zariadení

Druhy zdravotníckych zariadení:

- **Zdravotnícke zariadenia ambulantnej starostlivosti**
- **Zdravotnícke zariadenia ústavnej starostlivosti**
- **Iné zdravotnícke zariadenia**

ZZ ambulantnej starostlivosti

- Ambulancie pre primárnu ZS
- Ambulancie zubného lekára
- Ambulancie pre sekundárnu starostlivosť
- Stanica lekárskej služby prvej pomoci
- Záchranná zdravotná služba
- Dialyzačné strediská
- Agentúry domácej ošetrov. starostlivosti
- Špecializované zariadenia amb. starostlivosti
- Polikliniky
- Samostatné zariadenia SVaLZ

ZZ ambulantnej starostlivosti

- Nemocnice s poliklinikou
- Fakultné nemocnice
- Vysoko špecializované odborné ústavy
- Liečebne pre dlhodobo chorých
- Zariadenia pre paliatívnu starostlivosť (hospic)
- Geriatrické centrá
- Odborné liečebné ústavy a sanatóriá
- Prírodné liečebné kúpele

Iné zdravotnícke zariadenia

- Zariadenia pre výučbu a ďalšie vzdelávanie
- Zdravotnícke vedeckovýskumné a vývojové pracoviská
- Zariadenia na výrobu liekov
- Zariadenia na veľkodistribúciu liekov a zdravotníckych pomôcok
- Zdravotnícke kontrolné a referenčné centrum

Organizácia a riadenie ZZ

Transformácia zdravotníctva na Slovensku

- *Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva*
- *Demonopolizácia a decentralizácia*
- *Zmeny vo financovaní zdravotníckych zariadení*
- *Koncepcia štátnej zdravotnej politiky*
- *Transformačné kroky*
- *Aktualizácia optimálnej siete zdravotníckych zariadení*
- *Zákony*
- *Neštátne zdravotnícke zariadenia*

Povinnosti zdravotníckeho zariadenia

Vo vzťahu k pacientovi

- *Bez meškania poskytnúť každému ZS*
- *Bezodkladne informovať pacienta*
- *Informovať vopred pacienta alebo jeho zákonného zástupcu o poskytovanej ZS*
- *Umiestniť na viditeľnom mieste cenník služieb*
- *Vydať pacientovi písomný doklad*

Povinnosti zdravotníckeho zariadenia

Ďalšie povinnosti

- ***Vykonávať lekárku službu prvej pomoci***
- ***Viditeľne označiť druh zdravotníckeho zariadenia***
- ***Spracúvať a predkladať údaje súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti***
- ***Spracúvať a poskytovať príslušnej zdravotnej poisťovni údaje súvisiace s úhradou nákladov za služby súvisiace s poskytnutou ZS***

Financovanie zdravotnej starostlivosti

- **Financovanie na základe povinného zdravotného poistenia**
- **Bodový systém**
- **Systém kapitácie**
- **Kombinovaný systém**
- **Platby za hospitalizáciu**

Kontrola úrovne a kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti

- Ministerstvo zdravotníctva
- Samosprávny kraj
- Spolupráca so stavovskými organizáciami
- Úrad pre dohľad nad poskytovaním zdravotnej starostlivosti

Ďakujem za pozornosť